

12. Мартенс Р. Социальная психология и спорт. – М.: ФиС, 1979. – С. 107-123.
13. Проблема агрессивности в зарубежной психологии спорта (критика зарубежных концепций агрессивности в спорте). – М.: Центр. Отрасл. Орган НТИ по физкультуре и спорту, 1987. – 20 с.
14. Реан А.А. Агрессия и агрессивность личности // Психологический журнал, 1996. – № 5. – С. 3-18.
15. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учебн. Пособие: В 2 кн. – М.: Из-во Владос-Пресс, 2002. – Кн. 1.: Работа с детьми разного возраста. – 380 с.
16. Семенюк Л.М. Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции. – М., 1996. – 254 с.
17. Уэйнберг Р.С., Гоулд Д. Основы психологии спорта и физической культуры. – К.: Олімпійська література, 1998. – 335 с.
18. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Пер. с англ. Э.М.Телятникова, Т.В.Панфилова; худ. Обл. М.В.Драко. – Мн.: ООО "Попурри", 1999. – 624 с.
19. Silva J.M. Competitive sport environments: Performance enhancement through cognitive intervention // Behavior Modification. – 1984. – № 6. – p. 443-463.

AGGRESSION INDEX OF SPORTSMEN OF DIFFERENT KINDS OF SPORT

Olexander FOTUYMA

Pricarpathion Vasyl Stefanik University

Psycho-diagnostical investigation characterises the level of displaying of sportsmen's aggression. It was made the comparison of aggression indexes, state of animosity and state of conflict of those who goes in for different kinds of sport.

Systematization of results gives possibility to create the basis of knowledges of style of displaying of sportsmen's aggression.

It was also made differentiative estimation of aggression and its significant points in sports, as a social phenomenon.

КРЕАТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В АВТОСПОРТІ

Олена БАСЕНКО

Харківська державна академія фізичної культури

Сучасний спорт складається з безлічі щодо відособлених видів, кожний з яких характеризується своїм предметом змагання, особливим складом дій і способів ведення спортивної боротьби. Автомобільний спорт належить до групи видів спорту, в яких специфічну основу створюють дії по керуванню засобами пересування.

спортивний результат обумовлений зовнішніми рушійними силами й умінням використовувати їх.

Діяльність спортсмена-автомобіліста проходить в рамках складної системи, що складається з трьох взаємозалежних і взаємодіючих ланок: гонщик – автомобіль – дорога (траса змагань). Оптимізація взаємодії ланок у такій системі, на наш погляд, є предметом досліджень.

Як усякий багатofакторний комплекс, система “гонщик – автомобіль – траса” може бути підрозділена на підсистеми. Основні з них – “гонщик – автомобіль” і “автомобіль – траса”.

У підсистемі “гонщик – автомобіль” у теоретичному плані автомобіль є об’єктом впливу, керування, подібно (загальному наближенні) рапірі і шпазі в руках фехтувальника, м’ячеві під ногою футболіста, списові або дискові в руках метальника. Тому керування автомобілем в екстремальних умовах автомобільних гонок потребує від людини не тільки фізичних зусиль, але і величезної аналізуючої та синтезуючої діяльності мозку, що пов’язано з особливими навантаженнями на психіку спортсмена. Таким чином, у взаємодії ланок підсистеми “людина – автомобіль” визначальним є суб’єктивний фактор.

У підсистемі “автомобіль – траса” результат взаємодії ланок визначається законами механіки, тому що сили, що беруть участь у взаємодії (сила тяги, сила тертя, центробіжні сили, сила інерції і т.д.), можна вимірити приладами, зіставити по відомих формулах і визначити еквівалентну силу, що утримує автомобіль на дорозі або викидає його з дорожньої полотна траси. Таким чином, у цій підсистемі визначальним є об’єктивний фактор.

Розглядаючи всю систему “гонщик – автомобіль – траса” і зіставляючи вагомість об’єктивного і суб’єктивного факторів у досягненні спортивного результату в автомобільному спорті, можна зробити висновок про визначальну роль суб’єктивного фактора. Іншими словами, спортивний результат як результат операторської діяльності людини визначається, насамперед, комплексом знань, умінь і навичок, зв’язаних з певним станом автомобіля, його конструктивними особливостями, знаннями керування автомобілем і тактики ведення спортивної боротьби, сприйняттям ситуації, що утворюється на дорозі, а також прийняттям у зв’язку з керуванням цим автомобілем рішень по керуванню автомобілем [4].

Таким чином, надійність дій гонщика, як оператора системи, є основним чинником, який найбільшою мірою впливає на спортивний результат, і ґрунтується на здатності знаходити рішення в нестандартній ситуації, а також на спрямованості до нового й умінні глибоко використовувати власний досвід, що відповідає поняттю креативності особистості (за визначенням Е. Фромма).

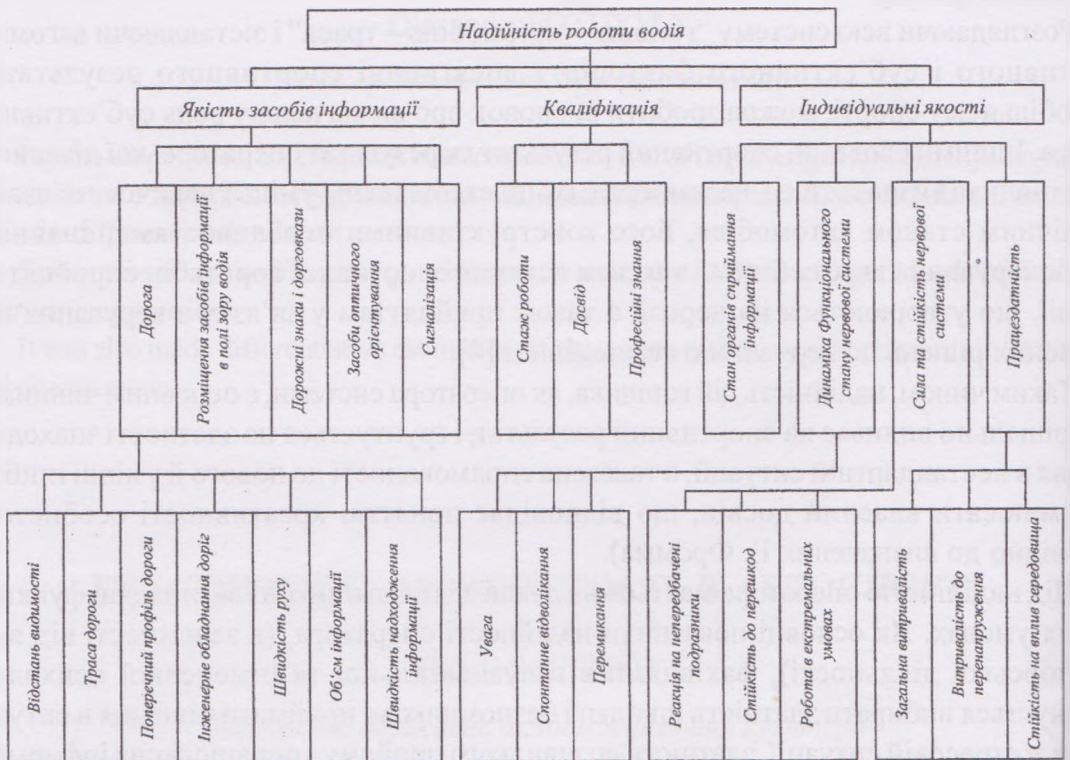
На надійність оператора має вплив і думця здатність виконувати задані функції в певних умовах. Як основні показники надійності оператора, (в залежності від виду операторської діяльності), фахівцями в галузі загальної та інженерної психології рекомендується збирати здатність швидко і безпомилково приймати рішення в ситуації стресової ситуації, здатність до швидкого прийому і опрацювання інформації [2,5,6].

Слід зауважити, поняття “надійності” і “відмовлення” мають ширше значення, ніж в електричних, або радіоелектронних систем. Вони охоплюють не тільки власне відмовлення через перевантаження, але і зміну в стані організму водія, і його показників під впливом змагальних умов на дорозі.

Основні психофізіологічні функції людини, що забезпечують надійність його роботи як оператора, визначені В. Д. Небиліциним (1977), який на підставі аналізу дій оператора виокремив найбільш значимі функції й об'єднав їх у три групи: фактори, що обумовлюють інженерно-психологічну відповідність засобів інформації поставленим завданням і можливостям оператора, вміння і тренуваність оператора, індивідуальні особливості оператора. Такий підхід варто вважати справедливим і стосовно оцінки водія-спортсмена.

Більшість характеристик надійності оператора, в основі яких лежать психофізіологічні функції, мають лише якісну оцінку, але, незважаючи на це, можуть бути використані як об'єктивні показники надійності водія, оскільки динаміку їхньої зміни можна зв'язати зі складністю ситуації на дорозі. Вплив умов роботи, особистісних якостей водія і його психофізіологічного стану на надійність роботи показано в схемі на мал.1 [3].

Як видно з запропонованої схеми, діяльність водія-гонщика досить складна з психологічної точки зору, і вимагає значної інтелектуальної підготовки. З огляду на вищевикладене, варто припустити, що творчі (креативні) здатності особистості водія посідають одне з ведучих місць серед факторів, що справляють вирішальний вплив на кінцевий спортивний результат. Розробка спеціальних методологій, спрямованих на розвиток творчих (креативних) здібностей, і значно оптимізує тренувальний процес і змагальну діяльність не тільки в автомобільному спорті, але й в інших технічних видах спорту, пов'язаних з операторською діяльністю.

Мал. 1. Фактори, які визначають надійність роботи водія.

Література

1. Генкин А. А., Медведев В. И. Прогнозирование психофизиологических состояний. – Л.: Наука, 1973. – 143 с.
2. Костик М. А. Краткий курс инженерной психологии. Таллин: Валгус, 1971. – 308 с.
3. Лобанов Е. М. Проектирование дорог и организация движения с учетом психофизиологии водителя. – М.: Транспорт, 1980. – 311 с.
4. Самгуринди Э. Г. Автомобильный спорт, ч. 1. – М.: ДОСААФ, 1982. – 304с.
5. Hick W. E. On the rate of gain of information. *Journal of experimental Psychology*. 1952. т. 4, № 1, 11 – 26.

CREATIVE PERSONALITY IN MOTOR SPORT

Helen BASENKO

Kharkov State Academy of Physical Culture

Reliability of racers's activities, is the main component statement of "racer-car-track" system, is a general issue, which exerts key influence on sports result and is based on ability to make decisions in irregular situation. Besides that, it is ability to be aimed at something new and to realize personal experience perfectly that is corresponding to the idea of creative personality in accordance with E. Fromm definition.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНІВ, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ ТА ВАЖКІЙ АТЛЕТИЦІ

МОЧЕРНЮК В.Б., ЛІСОВСЬКИЙ Б.П.

Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника.

Спорт є унікальним видом людської діяльності, в якому людина є одночасно об'єктом і суб'єктом діяльності. Внаслідок занять спортом змінюється зовнішність самої людини, але не менших, а можливо і більш значних змін зазнає її внутрішній стан. Здебільшого в суспільстві заняття спортом розглядається як фізичне вдосконалення, якому часто протиставляють можливість вдосконалення духовного та інтелектуального. Проте неможливо займатись ні тренувальною, ні тим більше творчою діяльністю без значного напруження всіх душевних ресурсів. Цікаво, що в системі класифікацій видів спорту, в основу яких покладений або критерій задіяних м'язових мас, тобто на основі фізичної підготовленості, або за способом виконання рухів, на основі технічної підготовленості, проте не має жодної класифікації за психічними ознаками чи психологічною особистістю.

Наше дослідження спрямоване на визначення тих характерних рис особистості, які є необхідними для успішної змагальної діяльності, але і для соціального життя